

Voorwoord

Ik heb eventjes gewacht om deze nieuwsbrief door te sturen. Telkens als ik dat toch probeer in of kort na een vakantieperiode, komen er veel e-mails terug met de mededeling dat ze niet konden bezorgd worden vanwege een volle postbus.

De voorbije weken heb ik nog wat gesleuteld aan de website, die dus behouden blijft. Alleen heeft ze voor mij nu wel haar definitieve vorm bereikt. Behalve het aanvullen van de thematische index zal ik ze voorlopig niet meer uitbreiden. Ik zal me in de toekomst meer concentreren op de nieuwsbrief en mijn verschillende weblogs.

Zoals ik per e-mail al meldde is de sticordi-bank aangevuld met een aantal voorbeelden van goede praktijk en ben ik gestart met een vijfde weblog rond peuters en kleuters: <http://pleuteren.skynetblogs.be>. Ik herhaal nog snel even mijn oproep om me materialen die jullie met anderen willen delen te zenden voor de sticordi-bank. Zo ben ik nog op zoek naar voorbeelden van gemotiveerde verslagen. Zoals jullie weten worden deze in het nieuwe leerzorgkader zeer belangrijk bij de overgang van zorgniveau 1 naar zorgniveau 2. Sinds ik bekend maakte dat er praktijkvoorbeelden op de sticordi-bank te vinden zijn haalt ze trouwens al 150 bezoekers per dag.

Naar aanleiding van mijn voorwoord uit de vorige nieuwsbrief moet ik toch iets verduidelijken. Het is niet de bedoeling dat iedereen alle weblogs, banken en discussielijsten volgt die ik maak. De nieuwsbrief zoals die nu voor jou ligt blijft de basis. Alles wat ik verder nog opzet, staat er in principe los van, zodat de nieuwsbrief op zich kan gelezen worden. Wie meer wil weten over een bepaald thema kan dan terecht op één of meerdere andere plaatsen. Ik zie deze immers als thematische websites voor mensen die zich in één onderwerp willen verdiepen. Waar nodig zal ik de verbanden die moeten gelegd worden duidelijk aangeven, zodat jullie niets belangrijks missen.

In de afgelopen vakantieperiode had ik een aantal zeer interessante gesprekken die één en ander beloven voor de toekomst. Als de tijd daarvoor rijp is, horen jullie er nog wel meer van. Ik ben geen reiziger in knoopsgaten.

Sustinendo progredior.

(Filips Willem, prins van Oranje)

Lieven

De impact van een (echt)scheiding op het schoolse functioneren van kinderen

Een scheiding heeft impact op het schoolse functioneren van kinderen. Deze vaststelling haalde ik uit een ruimer rapport van de *Studiedienst van de Vlaamse Regering*. Dit rapport bekeek de impact van een (echt)scheiding op kinderen en ex-partners vanuit verschillende standpunten. Het onderzoek dat aan de basis van dit rapport ligt, startte in 2005 op vraag van de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin in de schoot van het intussen opgeheven *Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudies* en werd in 2006 verder gezet door de *Studiedienst van de Vlaamse Regering*.

Het rapport omvat in zijn geheel 12 hoofdstukken. Ik som ze voor de volledigheid hieronder op, zodat geïnteresseerde lezers zich een beeld kunnen vormen van de volledige inhoud.

55

Jaargang 8

Maart 2008

Lieven Coppens

nieuwsbrief.leren@gmail.com

Nieuwsbrief leren

Leren en studeren thuis en op school

www.nieuwsbriefleren.be

Hoofdstuk 1: Van theoretische en empirische diversiteit naar een onderzoeksmodel

Deel I: Impact van scheiding op kinderen

Hoofdstuk 2: Impact op het psychologisch welbevinden van kinderen

Hoofdstuk 3: Impact op gedragsproblemen bij kinderen

Hoofdstuk 4: Impact op het schools functioneren van kinderen

Hoofdstuk 5: Impact op de sociale relaties van kinderen

Hoofdstuk 6: Impact op de verdere relatie- en gezinsvorming bij kinderen

Deel II: Impact van scheiding op ex-partners

Hoofdstuk 7: Impact op het psychologisch welbevinden van ex-partners

Hoofdstuk 8: Impact op de fysieke gezondheid van ex-partners en het gebruik van formele hulpverlening

Hoofdstuk 9: Impact op de sociale relaties van ex-partners

Hoofdstuk 10: Impact op de sociaaleconomische positie van ex-partners

Hoofdstuk 11: Impact op de verdere relatie- en gezinsvorming bij ex-partners

Hoofdstuk 12: De impact van een scheiding op kinderen en ex-partners: lessen uit het scheidingsonderzoek.

Het volledige rapport¹ is gratis te verkrijgen via de website van de Vlaamse regering.

In het vierde hoofdstuk² geeft Kim Craeynest haar bevindingen weer uit een internationaal literatuuronderzoek. Een eerste bevinding is dat kinderen uit eenoudergezinnen of nieuw samengestelde gezinnen minder goede schoolresultaten behalen. De oorzaken daarvoor kunnen gezocht worden in:

- een verminderde concentratie in de klas,
- meer gedragsproblemen,
- meer dagdromen.

Deze kinderen voelen zich vaker dan andere kinderen verdrietig en ongeduldig op school. Kinderen uit tweeoudergezinnen zijn minder vaak afwezig op school, komen minder te laat en krijgen minder negatieve en meer positieve beoordelingen van de leerkracht over hun gedrag. Kinderen uit eenoudergezinnen zouden dan weer minder spijbelen dan kinderen uit nieuwsamengestelde gezinnen.

Op lange termijn zou de schoolloopbaan van kinderen uit eenoudergezinnen en nieuw samengestelde gezinnen er ook anders uit zien dan deze van kinderen uit klassieke gezinnen:

- Ze hebben meer kans om af te haken in het middelbaar onderwijs en dus geen diploma te behalen.
- Ze vatten minder vaak hogere studies aan.

Verder blijkt ook dat de impact van een scheiding op de schoolse resultaten minder groot is dan men zou verwachten: de verschillen met kinderen uit klassieke gezinnen blijven wel betekenisvol.

Uit hetzelfde onderzoek blijkt ook dat de impact van een scheiding op het schoolse functioneren afhankelijk is van een aantal intermediërende factoren. Deze factoren kunnen ondergebracht worden in drie categorieën, die kunnen benoemd worden als kind-, gezins- en schoolkenmerken.

De kindkenmerken die in het rapport aan bod komen zijn het geslacht en de leeftijd. Uit literatuuronderzoek zijn in verband hiermee echter geen eenduidige besluiten te trekken. De factoren die onder de gezinskenmerken vallen zorgen voor meer eensgezindheid bij de diverse auteurs. Het zijn:

- de sociaaleconomische status van het gezin,
- het opvoedend handelen van ouders, meer bepaald de mate van supervisie die de ouders geven aan hun kinderen,
- de gezinsstructuur na de scheiding.

¹ VAN PEER, C. (red.), De impact van een (echt)scheiding op kinderen en ex-partners, Studiedienst van de Vlaamse Regering, Brussel, 2007, 264 blz.
SVR-Studie 2007/1

Te bestellen via <http://publicaties.vlaanderen.be>.

² CRAEYNEST, K., Impact op het schools functioneren van kinderen
in

VAN PEER, C. (red.), De impact van een (echt)scheiding op kinderen en ex-partners, Studiedienst van de Vlaamse Regering, Brussel, 2007, blz. 98-110.
SVR-Studie 2007/1

De schoolcontext speelt ook een duidelijke rol ten aanzien van de schoolse ontwikkeling van kinderen. Drie factoren spelen daarin een rol:

- De kenmerken van de school en de leerlingenpopulatie:
 - o de concentratie van kinderen uit eenoudergezinnen en nieuw samengestelde gezinnen,
 - o de gemiddelde sociaaleconomische status van de leerlingenpopulatie op school,
 - o de geografische ligging van de school¹.
- De vooroordelen van leerkrachten en andere ouders tegenover alleenstaande ouders en nieuw samengestelde gezinnen.
- De ondersteuning die door de school al dan niet tijdens de crisisperiode van de gezinsveranderingen geboden wordt.

Voor meer details en de methodologische kanttekeningen bij dit hoofdstuk verwijst ik naar het onderzoeksrapport zelf.

Een discussietekst van Peter Van Vugt over dyslexie

Magda Vandoninck (dankjewel!) vestigde mijn aandacht op de discussietekst naar aanleiding van een referaat van Peter Van Vugt over dyslexie. Omdat de definitie die hij hanteert toch anders is dan deze van de Nederlandse *Gezondheidsraad*² en van Nederlandse *Stichting Dyslexie*³ wou ik jullie de essentie⁴ van deze tekst niet onthouden. Om te beginnen definieert hij dyslexie als volgt:

*Dyslexie is te omschrijven als die **cognitieve, specifieke, levenslange, op biologische wijze aan een individu gebonden stoornis** die belet, binnen een gemiddelde termijn, tot het voldoende vlot automatiseren te komen van de teken-klank-koppelingen van elke aan te leren taal en die het noodzakelijk maakt terug te vallen op spontane en/of onderwezen compensatietechnieken.*

Dyslexie heeft volgens hem ook een uitgebreide symptomatologie:

- Het lees- en spellingsniveau ligt aanzienlijk onder het te verwachten niveau dat hoort bij de leeftijd, de intelligentie en het daarbij horende opleidingsniveau.
- In het geval van een probleem met één van de zintuigen zijn de problemen voor lezen en spellen ernstiger dan deze die men er gewoonlijk bij ziet.
- Lezen en spellen kunnen in verschillende mate verstoord zijn.
- Niet elke taal of coderingssysteem⁵ moet in dezelfde mate verstoord zijn.
- In de meeste gevallen zit er geen enkele systematiek in de fouten.

Daarnaast plaatst hij een aantal kanttekeningen, waarvan de volgende binnen het kader van deze nieuwsbrief zeker moeten aangehaald worden:

- Het IQ is belangrijk in de zin dat het indicaties geeft over het te verwachten of aan te raden opleidingsniveau.
- Op basis van observaties van dyslectici in het voortgezet onderwijs benadrukt Van Vugt nog enkele nieuwe discrepanties, te weten:
 - o een voor de leeftijd normale mondelinge taalvaardigheid en een zwakke beheersing van de aspecten van de geschreven taal,
 - o een voor de leeftijd normaal leesbegrip en een zwakke beheersing van het technisch lezen,
 - o een voor de leeftijd normale beheersing van betekenisdragende woorden en een zwakke beheersing van de functiewoorden zoals de, niet, maar, ...
 - o een voor de leeftijd normale beheersing van korte teksten of teksten met een grote waarde en een sterke vermoebaarheid bij langere lees- of schrijfinspanningen.
- De dyslecticus kan, mits een ernstige inspanning (volgens Van Vugt in sommige gevallen een te grote inspanning), elk aspect van de spelling verwerven, maar dit slechts voor een beperkte periode. De prestaties van de dyslecticus op het vlak van lezen en spellen zijn inconsistent en de verworven vaardigheden doven veel te snel weer uit.

¹ De verschillende auteurs geven aan dat deze factoren eveneens een invloed hebben op het schoolse functioneren van kinderen uit de klassieke gezinnen. Volgens hen zijn deze factoren trouwens nog onvoldoende onderzocht.

² <http://www.gr.nl>

³ <http://www.stichtingdyslexienederland.nl>

⁴ De volledige tekst vind je op http://www.ua.ac.be/main.aspx?c=*CNO&n=14171.

⁵ Onder coderingssysteem verstaat Van Vugt codes, symbolen, technisch termen, afkortingen e.d.

Sommige andere fenomenen kunnen volgens Peter Van Vugt dyslexie voor een stuk maskeren of op zijn minst een duidelijke diagnose bemoeilijken. Deze zijn onder andere:

- een moeizaam handschrift (dysgrafie),
- een lichte vorm van ontwikkelingsdyspraxie,
- een licht vertraagde taalontwikkeling.

Peter Van Vugt waarschuwt ook tegen een voortijdige diagnose. Omdat niet elk kind dat in het 1^e, 2^e of 3^e leerjaar een lees- of spellingsvertraging heeft noodzakelijk ook dyslexie heeft. De huidige diagnostiek is volgens hem nog lang niet in staat om een onderscheid te maken tussen dyslexie en een vertraagde lees- of spellingsontwikkeling. Voor hem doet dat er trouwens ook niet toe, omdat al deze kinderen recht hebben op een gepaste aanpak. Voor hem is de diagnose dyslexie trouwens een restdiagnose die kan gesteld worden als het probleem hardnekkig is en aanhoudt tot ver na het 10^e levensjaar. Om de diagnose van dyslexie te kunnen stellen beveelt hij een multidisciplinair onderzoek aan omdat:

- gelijkaardige symptomen verschillende oorzaken kunnen hebben;
- ouders wegwijs moeten gemaakt worden in het brede spectrum van behandelingen;
- de kwaliteit van het onderzoek moet gewaarborgd worden;
- niet elk onderzoek zou uitdraaien op de bevestiging van de vraag of iemand dyslexie heeft.

Een ander aandachtspunt van Van Vugt is dat van leerkrachten niet kan (mag) verwacht worden dat zij de diagnose stellen. Zij kunnen wel signalen opsporen, hun vermoedens uiten en de problemen signaleren, maar de diagnostiek moet gebeuren door mensen uit de twee- of derdelijnszorg die de nodige expertise hebben opgebouwd.

Over de belangrijkste kenmerken van dyslexie

In Nederland is men al geruime tijd bezig om dyslexie in de zorgverzekering te krijgen. Dit begon in 1995 met het rapport van de Gezondheidsraad. Intussen is er een protocol ontwikkeld dat betrekking heeft op de diagnostiek, indicatiestelling en behandeling die in de zorg kan plaatsvinden. Dit protocol heeft dus niets te maken met de remediërende hulp die in het onderwijs gegeven wordt.

In dit protocol heeft men een lijst opgenomen van de belangrijkste kenmerken van dyslexie, zoals deze gebleken zijn uit literatuuronderzoek enerzijds en een evaluatie van een representatieve Nederlandse steekproef van personen met dyslexie. Bij het literatuuronderzoek hield men onder andere ook rekening met de bevindingen van Sally Shaywitz. De kenmerken zijn:

- ernstige lees- en spellingproblemen zoals ze af te leiden zijn uit zwakke prestaties;
- een traag en moeizaam leerproces specifiek voor lezen en spellen;
- de lees- en spellingproblemen hebben betrekking op het woord- en subwoordniveau;
- de verwerking van spraakklanken is verstoord of vertraagd;
- het snel serieel benoemen van letters en cijfers is verstoord of vertraagd;
- de visuele of orthografische woordherkenning is verstoord of vertraagd;
- het koppelen van visuele of auditieve letter- of woordherkenning is onnauwkeurig of vertraagd;
- verbale werkgeheugenproblemen bij een minderheid.

Daarnaast heeft het protocol ook aandacht voor andere problemen die samen met dyslexie kunnen voorkomen. Als belangrijkste weerhoudt het:

- auditieve waarnemingsproblemen,
- visuele waarnemingsproblemen,
- ADHD,
- rekenproblemen.

Wie meer informatie wenst verwijst ik graag naar de tekst van het protocol en het daarbij horende eindrapport met de verantwoording ervan¹.

¹ Zie hiervoor de website van het College voor zorgverzekeringen: <http://www.cvz.nl/default.asp?verwijzing=/home/index.asp>. Onder dit internetadres vind je alle informatie.